

JON ANAI KARMELDAR AGURGARIA

(NAPARTAÑA)

Aur-itza.—Aspaldion euzkotarok zartada asko artu bear, nok txarto esan badogu-ta. Au, ori ta bestea. Suge-min esames-lariak beti iñori kalte egiten. Beste arazorik eztabe uréan. Iñoren kaltezko marmaña, ostera, gauza ergel, anduía.

Mingain zital onek, iñoren ondasun-aintzak damu, min damotsolako edo, geure oitura, lege, ekandu, egiteko omengafi, izen andi ta abafi zilipurdi eragin ondoren, ospe ta entzute andiko deunik asko eztaukogula esan daroe. Au diñoenak ixiltzea elitzakit zail, baña alpeñik aldia emoten enoya, biotz dolórezko giza-semeak beti dauko zeresana-ta. Gure ama Euskadi'k deun asko sortu dauz; ta onetatik batzuk ludi osoa ospez bete dabena ak dira, beste batzuk ain ezagunak be eztira. Arein izenak aoz-ao dabilz, oneinak, bañiz, gitxitan dantsaguz, deun *ixilek* dira Geure endefi maite ontako deun ixil onein onoinenak eta entzutea zabaltzen alegindu bear gintzakez.

Nire gaurko asmoa auxe da: Anai Agurgafi edo deun *ixil* baten bizitza azaldu. Deun au *Josu'ren Jon Anai agurgafia* da. Baten batek berekiko esango dau: «Anaitxo ori ezta ofen ezagun eza be». Egia; bere gomuteak, bizi izan zala iru gizaldi izan añen, oraindiño Nabaña-aldean bizi-bizi dirau. Gauza afigafiak jazoten diran lekuetan ari-metak eta jasoten dabez gauza afigafi arein oroyak gixaldiak zear iraun dagian. Gure Anai apalak egiñen gelgafiak egin ebazan lekuetan ari-metarik ezta jaso, baña bere gomutea oraindik bizi dabil napartañen artean. Onoinen-ospea ilezkoña.

Entzutez ta onoinen edo birtutez andia dan Anai karmeldar onek gauza afigari asko egin ebazan Nabaña'ko eritxoetan; batez be, bere jayoteñian, Añorbe'n. Eritxo ontan, aurten dirala

irureun urte, Urtañila'ren 1'an, jai polit bat irazan eban. Ordutik ona urtero ospatuten ixan dabe jai ori, ta aurten, eun-urteufena dalako, iñozkorik ospetsuena egin dabe. Jai ofen bafi jakin gurako dozuela-ta nago; noz ta zelan bear dan lekuan esango dogu.

Jardun dagiogun, ba, baña labur, gogaitu etzaitezán, bere bizitze-arloari.

Jon'en sorteria ta gurasoak.—Añorbe Nabaña'ko eria da, geure lufalde maite ontako beste asko lez, txiki baña polita. Ementze jayo zan Jon 1590'gn. urtean.

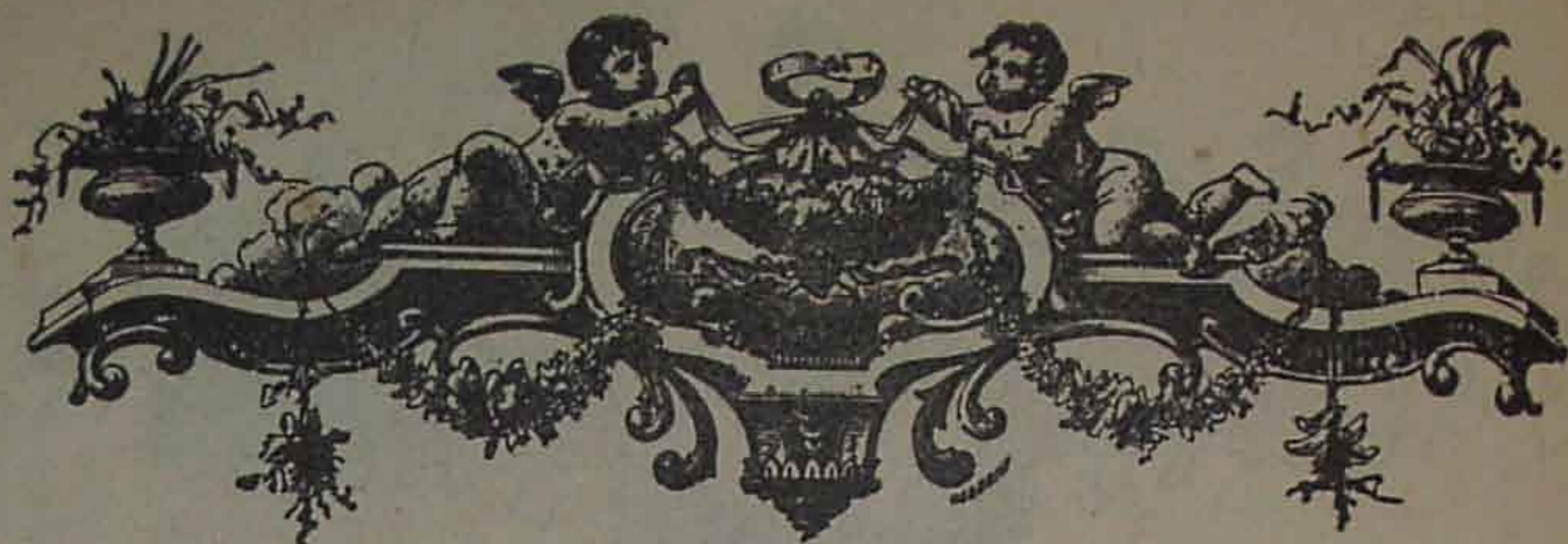
Bere aita Leotz'dar Martin izan zan; ama, bafiz, Azpilikueta'r Jone, Xabier'dar Pantzeska mixiolari ospetsu ta deun andiaren ama senitarteko ebana. Gurazo elizkoyak. Sasi seme-alaba izan ebezan. Semietatik azkenengoa Jon, gure Anai agurgafia.

Bela baltzak.—Txerrenak gaztetatik agertu eutson bere amofua. Gexaldea. Jon oraindiño urte biko etzan. Jone bere seme kutuna lotan itxita lan apur bat egiten solora urten zan. Bat-batera, danbadaz leyoa eregi ta bela baltzak sartu yakozan gelara, ta, a zan negargafia! umetxoari erpa zofotzez arpegia ufutzen ekioen. Bere besotxoak al ebena egin eben pristitzar areik uxatzeko, baña alpeirik, makalegi ziran, indar gitxi ainbat etsairen afean. Dei egin eban, baña iñok ezeutson erantzun. Aingeru jabolia ofaitiño beti dabil geugaz, ta garai artan pristitzafen erpa-artetik jarei (librau) ebena auxe izan zan. Amak, etxera zanean, atarian aurkitu eban, aingeruak araxe eroan eban-eta.

Barasoain erira.—Urteak joan urteak etofi, Jon'en adimena argituz joyan; mutiko gustiz argia etofen. Apala, esanekoa zalako biotzez maite eben etxeko gustiak. Gogo zintzo baten jaube zan. Bederatzi urte ebazala il yakon aita. Bere osabeak eroan eban orduan, mofoitxo bat biar ebela-ta, Barasoain erira. Emen etxeko arazoetan aldia emon eroyan. Biargin, arduratsu ta zoli ebiñan, eta osaba-ixekoren biotzak laster irabazi ebazan. Oneik seme-alabarik ezeben izan eta Jon semetzat eukien lobia izan afen; milikeri, eregu gustiak beretzako.

Jon artzaintxo. Agerpen zerutoiak.—Oso otoitz-zalea zan eta osabearenean onetarako naiko ereti ba-eban. Safi etxeko artzañagaz mendira bialtzen eben, artaldia lafatuten, eta benetako poz-aldiak artzen ebazan Jon'en biotzak mendira joyan bakotxean. Onelantze ebiñela, eskar edo maiterakutsi andi bi artu ebazan. Ona zelan.

Jon amabost urteko zan. Negu-biotza, 1605'ko Urtañila'ren 1,

JON ANAI KARMELDAR AGURGAÑA

JARAIPENA

Bigarren goi-eskara be lenengoaren antzekoa izan zan. Arazo edereanean, artzaintzan ebiela, Miren Gizkarbiak ikertu eban. Gastetatik eban Jon'ek Andra Maria maite; bere magalpean artu egian sañi otoi egiten eutson; batez be, bere jayegun-aureko egunetan ildura, barao ta otoi bitartez gertetan zan.

1607'ko Sortzez Garbiaren aure-eguna. Jon artzaintzan, baña Gizkarbiaren anditasunak gogotzu. Ta amen baten aurean agertu yakon emakume edefa. Zuri-zuri jantzita, gañekoa oraitio urdiña: Sortzez Garbia. Lenengoz zerbait izutu zan gure artzaña, baña diñotso: «Ene emakume, zeren bila?» Zuriz jantziak darantzutso: «Jatekorik ba-daukazu, egistazu». Jon'ek: «Bai, emen daukot neure ařatzaldekoa». Ařatzaldekoa emoteko eskua luzatzen dautso ta .. an ezta iñor agiri. Gizkarbiak ez-eban ařatzaldekorik nai, Jon'en gurari ona ta berari eutson maitasuna ikusi baño.

Bigarren agerpen onek lenengoak baño be Jainko maitasun-su geyago biztu eban Jon'en biotzean, ta ařezkero bere otoyaldiak luzeagoak ziran. Jaunak emondako argiz orduantxe ikusi ebazan munduko ařizkuak eta lekaide izateko gogo sortu yakon. Gogo au geroago ta biziago yoakon.

Bigarren Joseba.—Pozik ebiñan Jon bere ardiak zaintzen; baña osabeak onen ari onekoa ta esku arteko gauzetan ain arduratsua zala ikusirik, bere mendean ipiñi ebazan etxeko ogasun gustiak. Edesti deunak diñoskuen Joseba'k Egito'ko eregearen etxean lez, mofoi, abere ta ogusun gustiak bere eskuetan eukozan, eta laster agertu eban edozertarako gai zala. Urte gitxi bañu, asko obatu, bitan ainbat egin ebazan etxeko ogasunak.

Ezkondu gura dabe.—Augaitik edo, izeko osabeak etxera

ezkondu ta euren ogasunen oñordeko egin gura eben. Ofela zoriontsu biziko zirala-ta egozan. Jakiñaren gañean ipiñi eben, ba, lobeak; baita bere kideko zan neskatx liraiña emazte geitzat aukeratu be. Baña Jon'en biotz-soñairuan beste dei batek ots egian. Ezkontza-bizitza etxakon atsegin. Jaunak beste bizibide batera dei egitsona ba-ekian eta bere otoi-afenetan estualdi artatik aterateko sutsu eskatzen eutson.

Lekaidi.—Iseko-osabeak, al bait ariñen euren gurariak beteta ikusi nai ebezan eta, ezkontzarako biar ziran zerak gertau ebezan; eztegu-eguna izentau be bai. Jon'ek, bañiz, ondo oldoztu (pentzau) arte izteko esan eutsien, baña dana alpefik; ezkondu egin bear zala. Orduan Jon'ek, beñik-bein, autortu ta Gure Jauna artzen Iruña'ra juateko baimena eskatu eutzien; eta Iruña'ra juanik, karmeldar lekaidien atean ots egin eban. Lekaide on areik pozafen artu eben euren anaidian.

Jon'en poza etzan txikia; estualditik iges egin eban; Jaunak dei egitzon tokian aurkitzen zan.

Beriala idatzi eutsien idazki edo karta Samur bat izeko osabei. Oneik, lobeak egin eutsoena jakiñik, asko Samindu ziran; baña Goikoaren naya ba-zan, egin zediña bere gurari deuna-ta, bat etofi ta zerbait poztu ziran.

Lobeak kutxa zoriontzura ta izeko osaben gotsaria zerure.

SANTI, K. O.

(Urengoan geyago)

Gurutzeko Jon deunaren esakun mamintsuak.

17. *Ez egizu zeure guraria egin, ez egitea samingari ixango ba'yatzu be, egitea samingariago ixango yatzu-ta.*

18. *Ziltzarik (tentaziñorik) loi ta latzenak be, naimenak jaramonik egiten ezpa-dautse, eztabe ludikoikeririk tx kañenak beste Jaungoikoagana doan gogoa zikintzen eta loitzen; ori ezeze, orielako gogoa iñoz baño ustetsuago joan daiteke Jaungoikoagana, Jaungoikoaren beraren esanari erantzuteko: «Nekez ta loiez beterik zagozen gustiok, etofi nigana, ta neuk sendotuko zaituet».*

19. *Jaungoikoak obe deritxo bear dauana nekez ta otseginik barik be egiten dauanari, bear dauanez gañerako gustia gogotsu egiten dauanari baño.*

Jon Anai Karmeldar agurgaria

Jon lekaide-gei.—Jon agurgaria, munduko lokiak eten ebazanez-gero, pozaren besoetan aurkitzen zan. Zorionak bare-iri egion, eztiro.

Bere bizitza osoa Jaunaren otseintzan emotea txikitatik opa izan eban, eta bere gurari bizi ori jadesteko ainbat eragozpen beratu bear izan ebazan. Zeruetako ama laztanak be Jon'en biotzean leku edera eukan, eta bere jopu, mofoitxo bizitza gustian be gogoz izango zala bere arpegi-azal argiak iñoan. Orain, oster, Jaunaren otseintzan betiko, Ama Neskutza biotzez maite izan zeikean tokian... Eta nok adierazo bere baruko poz-alaitasuna? Izan be, ludiari agur-eginda, lekaretzeko aterpe-gerizpera bastertzen dan gazteak baruan asmetan dabezan biotzkadak, azal-gatxak dira. Gozotasun-itxasuan uger, «orain ementxe betiko, Jaungoikua, gotzonak, deunak eta Miren Gizkarbia biotzez maitatzen» diño.

Jon'ek be ofelaxe iñoan bere kautan, eta oso pozik egoan kutxa aretan. Bertako arazo gustiak yakozan ezezak; Goiko Jaunaren otseintzan gauza gatxik egon daikenik be etxakon egundo begitandu. Oraindik ludiko zala, lekaretxean arazo gustiak egin-ezezak zirala iduritu yakon, eta alantxe izan be.

Lekaretxera joan zanetik laster, Jon'en eskuetan ipiñi eban nagusiak eskaratzeko ardurea. Ta Jon bai pozik arazo onetan. Mendi-geak zear artalde zuria zaintzen ebiñala be, bere gurarik nagusiena lekaretxe bateko sukaldari izatea zan. Eta ona emen len amesa baño etzan burubide edo asmoa egiztuta!

Oinkada galantak, benetan, Jon'ek onoimen-bidean egiazanak. Onak, baña, tzeñen edo diabru gaiztoaren asarea sumindu ta amofu biziz jañi eban. Txereñak, txaldana be ezta-ta, Jaunaren deyari jañaituz lekaretxean dirauan lekaidegei gaztea beretzat

betiko galdu dabela ta burua zorakeriz puztu ta ames-zoroz beterik atzera gurasoen etxera b. urtzen dana, guzur-lokiz bildurik, bere erpo artean ezezago euki daikela badaki; ta asmu maltzur ori lortzeko egin-alak egin daroaz. Ofegaitik lenengo urtietan lekaidegeyak burukaldi asko izaten dabez.

Jon'en onoimen-baratza mueta gustietaiko lora pitxiz jantzita ikusten eban; eta onek bekatxaren aitari eřayetan oska egion, eta buru bide zital bat artu eban: Jon'en onoimen-lorak igitai ao gozoz ondolik ebagi edo, au al ezin ba-eban, asperkerira jo ta zigofez ordain-erazo, bere amuru biziari jana emonez. Ziltzaldi, gogaikeri, jazarpen, amuru-ukabilkadak, ikera ta abar izan ziran etsai eratsu-ezak Jon'i lekaretxetik urteen eragiteko asmau ta erabili ebazanak. Batzutan itxura izugarian agertzen yakon, beste batzutan, antza aldatuta, arpegi-argiz gizon lerdan baten antzera, orain eřez iges eikian atarira edo leyora eroaten eban, gero setati lekaretxetik urtetako inotson; Jon'ek, ofaitino, belari-gor, ez-entzun beti; ta txeren zitalak bere burua apaltasunaren beerengo mañan ikusiz, zigorkada aitatu-ezina kaz lepoa astindu ta soin gustia ausi, etenduraz goři izten eutson. Baña Josu'ren Terese Amak bere *Baren-Gaztelu edo Biztegielan* diñoanez, gizon zintzo ta onaren gogoa Jaunak bere otseñak daukazan zorion-tokia da, ta Jon, gaizkiñaren eraso ta jazar-aldiak gora-bera, bardiñ ebilan; Jaunaren jauretxea zan bere gogua ta etzan kikilduten, aintxe bere bafuan bizi zanagana joyan uste osoz.

Jon'en otoitzaldiak bai luziak! Egun osoa otoitzan emoten ebala esan leike; gabaz be, lo gitxi ta otoi asko; iya ordu gustietan otoiketari inarduan, beafazkoa zan atsedena bakarik artuta.

Ainbat opa izan eban eguna argitu yakon azkenez. 1620'ko Kepa ta Paul deunen eguna iri-bafetsu yayo zan. Inundiko barau, gorputz-astiñaldi, zardatz, neke ta lořen bidez gertau zan egun andirako: lekaidekunde edo profesia-egunerako. Poz-pozez lekaidetu zan. Egun eder aretan Goiko Jaunari eskiñi eutsozan bere adimena, bere naimena, bere biotza, zan gustia. Zoragaria, zinez, bera lekaidekunde txikia egiñ eban eguna!

Gauza bat ekařen Jon'ek beti gogotan; amabost urteko, mendian ardi-zain ebilela agertu yakon ume zoragaria ren gomuta. Ume geltsu arek, «ire ardura neuk izango yoat», esan eutson: eta bere itza zearo bete ebala ikusirik, lekaikundea galazoteko txerenak auran jari eutsozan eragozpen eta zoztor-ariak kenduz, ume txikiarenganako maitasun biziz-Josu zana ondo ekian irakiten eukon biotza. Ta sari, korde-galduta lez, zer egiten ebanik ezekiala ebilen.

SANTI, K. O.